

119
F. N.

DISSE
RENTIA HISTORICA,
SOLEMNEM INSCRINATIONIS ACTUM
B. EPISCOPI ABOENSIS
HEMMINGI
EXHIBITURA,

C U F U S
PARTEM POSTERIOREM,
Suffrag. Ampl. Facult. Philos. in Illustri Athenæo Aboënsi,

SUB PRÆSIDIO
MAG. JOHANNIS
BILMARK,

Histor. & Phil. Pract. PROFESSORIS Reg. & Ordin.

PRO GRADU
PUBLICO OFFERT

GUSTAVUS SIVERS

Ostro-Gothus.

In AUDITORIO MAJORI die XIX Aprilis
Anno MDCCCLXXV.

H. A. M. S.

ABOÆ
Typis JOHANNIS CHRISTOPHORI FRENCKELL.

ИАКОВ
АПОСТОЛ
СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

ЮИМЕН

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ

ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

СВЯТОГО ПОСЛАНИЯ
ДО ГРЕЧЕСКИХ
КОММЕНТАРИИ

Es alioi oib A:men I
iv. comunitas
abrof. fles iis esbi

Item är sedvania ath alle
som gaa i process sku-
lu haffue brinnandhe wax-
liws (*d*) i hand sa stort som
hans stath tilsigr, inthe dog
större än til iij marka wax,
och måst en mark, iij och ij
som i sielfwe wele göra
thn hälge hrre hedhr.

Item är och plegsedr ath
kafta i trappan aff par-
kin en iiij eller VI^c pennin-
ghr, liws for thn mene man
sedhan processio är gjord
och officium begynnes om
sa skalskee hr. Thy hr är
otolugralmoghe och dryx
(*e*) &c.

Itm oppa hwar pelare
eth wapn hälge bispop
hemmingz om eth ark stort
och öffwer wapnet eth
waxliws: medhan officium
fågs i the VIII dagha.

ni nifgivibim na nif
medibid iib qe
Item: Mos quoque est, ut sin-

guli, qui publico processu
intersunt, candelas cereas ma-
nibus ferant tantas, quantas
eorum facultates permiserint,
nullam tamen maiorem tri-
bus marcis ceræ, plurimas u-
nius, ceteras duarum vel tri-
um marcarum, prout quis-
que S:tum Episcopum hono-
rare voluerit.

Consuetudo itidem
fert, populum, processu finito
& sub initium Missæ
(Officii) in gradibus thea-
tri candelas quatuor vel sex
denariis valentes apponere;
si ita heic fieri conveniat;
est enim populus heic im-
patiens & gravis.

Item: A quavis columna
suspendatur insigne S:ti Epi-
scopi Hemmingi, schedam
chartæ magnitudine exæ-
quans, supra quod per o-
cto dies, quoad duratura e-
runt

runt solemnia, candela cerea
ardeat.

Itm̄ frān midhvāghin fra
hvalffwith mijt nīdh pa pe-
larna s̄kulw hengias grōna
qwista pa seigelgarn och
blomstr kranza och imel-
lan hwana ij qwista ellr
kranza eth wapn om eth
halft ark.

Theslikes pa Kirkegor-
dhen och i alle Kirkiporta.

Item mijt i Kirken skal
hengjas iij stor wapn
hwarth om eth ark, mijns
Herres Riichsens för-
standrs pa en sidhi och är-
kebispens pa thn andra och
hälge bispop hemmingz i-
mellan och the skulu wa-
ra malad pa bodhe fidor
faste i en kranzs sa hwart
the wändes ath wapnen
sfnas.

Itm̄ offwan parken skule
wara L LX ellr hundrade
Lampr med olio brānnan-
de om i kwinno komma
thöm ostad, öwerst en
moth en thi näst ij moth

Item: A medio fornicis ad
medium columnarum vi-
rides rami & ferta florida
funiculis annexa pendebunt,
& inter duos singulos ra-
mos duove singula ferta in-
signe dimidiæ schedæ ma-
gnitudine comparebit.

In coemeterio & singulis
templi portis itidem fiet.

Item: In medio templi tria
magna insignia pro schedæ
chartaceæ modo suspenden-
tur, ab uno latere Do-
mini mei Regni Adminis-
tratoris, ab altero Archie-
piscopi & in medio illorum
sancti Episcopi Hemmingi.
Hæc insignia fertis illigata
erunt, & ab utraque parte
picta, ita ut quomodo cum
que convertantur, arma ap-
pareant.

Item: Supra theatrum e-
runt L, LX vel centum ar-
dentes lampades suspensæ,
quotquot comparare potes-
tis: hæc erunt ita dispositæ,
ut a parte suprema sit una,
paullo infra duæ, post tres
faces

ij iij moth iij och sa sidhan
alt widare och widare.

Itm mong liws i welen
haffwa pa parkin stor och
lang stor til edhr.

Itm i rom for hwar Cardinal
iij liws aff cera communi och eth huit cera virginea, the ij bär *candataus*, the huita cardinalis och brinna alt medhan messen segs.

Itm huar erkebiscop, biscpa, protonotarij, ij liws eth hwith och eth cera communi thslikes oratores och alle hrre sändebud, Cenator urbis ij, romani de statu communi eth.

Item for mijns hrre hrberge alt bestrot gatan Thslikes alle verduge fädrs och hälge hemmingz wapn pa porthen.

Ej skule i forsta ath hälge
biscop Hemmingz wapn a-

faces, & sic porro, totidemque ab altera parte exadversum pendeant.

Item: In ipso theatro candelæ tot quoque erunt, quot pro spatii magnitudine consentaneum ducitis.

Item: Romæ cuivis Cardinali tres candelæ ex cera communi, & una alba ex cera virginea ponuntur, ex quibus duas gerit Candataus, albas vero Cardinalis, & haec, quamdiu Misla celebratur, ardebunt.

Similiter cuivis Archiepiscopo, Episcopo & Protonephario duæ erunt candelæ, altera alba, altera ex cera communi facta; similiter Oratores, Legati, Senator urbis duas singuli, Romani de statu communi, unam tantum habebunt.

Item: Ante hospitium Domini mei plateæ erunt foliis & ramis conspersæ & insignia venerabilium Patrum, sancti Hemmingi in porta suspensa.

Facile per vos intelligitis, non insignia modo sancti

lene skulo malas, wthan
hans hālighetz persona och
sa wapnet undr hōgre han-
den ellr hwar i tha welen,
mān the andre wapn allena.

Itm sedan hālgedomana
āre med vōrdningh optag-
ne göres processio frān hō-
ga korin kring om Kirken
fōrst sa in oppa parken och
skrinet bārs mz aff min
hrre Richsens forstandr
mz andre the öffuerste in
pa altaret pa parken, och
tha sywngs veni creator
spiritus i the processione
sedhan skrinith stor oppa
altaredh och veni creator
är utswangit wphāfver then
verdugste hrre och fadr er-
chebispen sine vårdughe
hender oc ögon i himllen
begynnandz compositis
manibus veni sancte spiri-
tus tha thet är wthe sine
collecta begins strax lita-
nia, kirieleijson och när
hāns nadh kommer til yt-

Episcopi Hemmingi debero
pingi, sed & personam san-
ctitatis ejus & insignia sub
dextra vel ubicunque vo-
lueritis ponenda esse; alio-
rum vero insignia solum
pingenda erunt.

Item: Sanctis reliquiis re-
verenter tumulo sublati,
processus fiet a dextra parte
chori, primo circum tem-
plum, tum intra in theatrum,
& Dominus meus Regni
Administrator, ac reliqui
Viri Principes scrinium in-
terim portabunt, & in ara
theatri collocabunt. Inter
procedendum canetur: Ve-
ni Creator Spiritus. Quan-
do hoc canticum est fini-
tum & scrinium aræ impos-
titum, Reverendissimus Do-
minus & Pater Archiepisco-
pus venerabiles suas manus
sursum tollet, oculis in cæ-
lum conversis & composi-
tis manibus intonans: Veni
Sancte Spiritus. Hoc ad fi-
nem perducto sine collecta
incipietur statim Litania,
Kyrieleson, & quum ad
ultimum pervenit versum:
Terogamus audi nos, iterum
manus extolle et tribus vici-
bus

tersthe värsen, te rogamus audi nos skal han ophäffwa händerne och siwngr alle-ne iij reser ut in hoc sancto negotio hujus beati patris beati hemmingi nos non contingat errare & chorus respondebit te rogamus audi nos.

Itm sedan skal processio gôras aff parkin och kring om Kirkegordhen och mijn hrre richsens forstandr bår skrinit, och other in pa parken igen och saa begynnes officium missé och medhan introitus si w n g e z, bårs skrinith in pa höga altareth ellr hvor thn mene man kan betzst wedrkomma ath offra och kysfa och gôra sin gudlighet, haffve i tha nogre spålemän ellr dijskantores som goo fföre skrinith ffå i see for edrs och rijchsen hedr skull &c.

Itm iij brödh skulu offras om en $\frac{1}{3}$ span eth forgylt eth silffrerad iij fierdinga

bus solus cantabit: Ut in sancto hoc negotio hujos beati patris beati Hemmingi nos non contingat errare, & chorus respondebit; Te rogamus, audi nos.

Item; Postea Domino meo; Regni Administratore, scrinium gestante, iterabitur processus a theatro circum cœmeterium & rursus in theatrum; quo facto Missæ initium fiet. Dum introitus canitur, scrinium in altam aram vel in alium locum, ubi populus commodissime poterit sacrificia sua offerre, & exosculari & pietatem suam exercere, transferri oportebit. Tum Musici & cantores, si qui Vobis fuerint ante scrinium procedent; prout in Vestrum Regnique honorem constitutere, fuerit convenientissimum.

Duo etiam panes dodrantis magnitudine alter auro alter argento superlitus, &

mödh ellr win en forgylt
och en silffreradl.

duo modiolli multsi vel vi-
ni, unus auratus, alter ar-
gento obductus sacrificia-
buntur.

Thetta skal offra Ordinarius bispen försteth bröd
thet andra astans epus,
winfierdungen min hrre,
then andra major prelatus
thernäst, och alt thetta ffa
the somi ministrera, the ffa
inte annedh offer ellr me-
ra wil nogon llåggia L
ellr LX gyllena pa altared
aff thōm som brödhet ellr
fierdunghabårather wardr-
ingen wredhr om.

Ordinarius Episcopus pri-
mo unum panem, tum ad-
stantis Episcopus alterum,
Dominus meus modiolum
vini, alterum Major Præla-
tus, suo quisque ordine of-
feret. Hæc oblata sacro-
rum ministris cedent, nec
alia vel plura sacrificia re-
portabunt. Verum si cui
eorum qui panes aut mo-
diolos offerunt, L vel Lx
auratos altari imponere pla-
cuerit, id quidem stoma-
chum movebit nemini.

Itm om alla andra högti-
dher och ceremoniis som
ske shall kwnne i ej begri-
pa wthn then wore hoos
som wisthe the swäncker
och stycke(g)th til hörer
mz lopande eld franhwalf-
swit och in pa parkin och
aff parkin op til hwalffwit
och ij leffande dwffor med
hwar eld thet är eth gantz
lämpeligt stycke som

Item: Sunt & alia solemnia
aliæque ceremoniæ heic
observandæ, quas intelligere
non potestis, nisi vobis adsit
aliquis præstigiarum hue
pertinentium gnarus; quemadmodum
artificii, ad hunc
actum apprime accommodati,
globulos igneos cur-
rentes e fornice in thea-
trum & e theatro in forni-
cem, & duas columbas facu-
las gestantes, emittendi.
Quod a me petitis ut vos
coram

i begäre iach skulle personlige sielff koma, thet stor til mijn hrre iach thiāner om hans herredome wille giffwa mich loff, gerna giordhe edr verdughet then thiānist for min nampna skul, jach owerdugh licknas wid hans nampn hälge biskop hemmingh.

Itm, epter offertorium (*h*) skal hollas sermo Latinus aut oratio (*i*) pa parkin och entho sedan en som predicar pa Kirkegorden aff then hālighē hrre och werduge ffader hālge bisp hemmingh.

Itm när oratio är wthe, ganghe ath actum archiepiscopus och som actus begynnes skal kastas nīdh af hwalffwet alt iempt medan sanctus och agnus Dei siwingz halff och hell öfla the och fragmenta som skersf aff öflather och i bland them blomstr blad bla brwn grōngol och huit,

coram conveniam, id penes Dominum meum, cui servio, stat, si nempe Dominationi suæ placuerit, hanc veniam mihi dare. Lubens vestræ dignitati hoc officium præstarem propter nomen meum, quod mihi indigno cum sancto Episcopo Hemmingo est commune.

Item: Post offertorium peractum sermo Latinus aut oratio in theatro & deinde etjam in coemeterio concio de sancto Domino & venerabili Patre Sancto Episcopo Hemmingo habebuntur.

Item oratione finita, ad actum procedet archiepiscopus, sub cujus initium, dum cantica agnus Dei & sanctus canuntur, panis Eucharistici plagulae integræ, dimidiæ & frustratim scissæ immixtæ foliis florum cæruleis, puniceis, viridibus, flavis & albis, eisque singulis absque caulibus, nec non ignes inter aves vivas parvas & magnas e laçunari continuo dejiciuntur.

alt wthn styleker och illd; bland leffande fogla smo och store, duffor iārpasteglizar, spirwor och andre smo fijncker the far kringh om alt Kirkian hiit och tith och waffrar. Thår wil wål ij spän blomstr til, och en iij wthan öflathin, the wilia och wara wed then mottan och thr ibland orodh rwndh och afflong halffwe måst thy the siwnka snarasth nidh når the årehele och affgolffwit wid hwar pelare gjöres perfumi, mz rökelse och mirram fa then ena móther thet andra, mellom hwalfwit och Kirkegolffuit är tw holl pa hwalfwit och kaftas genom them bodhe.

Itm sma bolla af Linblor, stor som en walnöt och therinne j nötskal med polwer kaftas nidh mz eldh thet tyckes bland andra som liwngeldh.

dejicientur. Columbae, at tagenes, carduelis, passeris aliaeque aviculae per templum quoquoversum errant & usque quaque volitare conspicientur. Ad hoc certe vobis opus est duobus modiis florum forte tribus praeter panem consecratum, cuius non minor adesse debet copia, ut & panis obelitis, rotundi, oblongi, maxime dimidiati, quoniam frustra integra citissime delabuntur. In pavimento ad basin cuiusvis columnae fiet suffitus ex thure & myrrha; ita ut fumus ex oppositis locis protectus in alto coeat. In fornice duo erunt foramina, & per utrumque projectio fiet.

Item: Parvi quoque aderunt globuli ex lino & stu-
pa confecti instar juglandum tantumque pulveris in quolibet, quantum capere potest dimidium putaminis nucei. Hi cum igne dejecti speciem fulgoris præbent.

Item:

Itm wapnen bodhe sma
och store wilia wara ene
V ellr VI^c skal thet räcka
allestads omkringh bodhe
i Kirkien Kirkiegorden ka-
ftas i grab och alla hrra
hrberghe och bortgiffuas.

Itm Officio finito och mes-
fan är wthe och wålsignelse
är giord som siwngz aff
jomfrw marie som dagen
tha tilfiger Salve ellr an-
nadh &c. thr naſt for torſſ-
telig wederlek Domine
Rex thr naſt for frijd och
nadhe da pacem och yterſte
for alla kristna fiåla och e-
lendha clémentissime &c.

Tha alt thetta år skeet år
båſt ga hem och snacka i
ſkinckan ho hona haffuer
och drijeka goth Finſt ööl
(k) thet bliſſuer wål klo-
kan wiſh eth for alt år w-
the thy paſſwen beginner
pa officium i rom imellom
XII och XIII och år ejj w-

Item: Inſignibus majoribus
& minoribus opus est quin-
gentis aut ſexcentis, alio-
quin vix per omnia loca
ſuffecturis, quippe quæ in
templo, cœmeterio & hofpi-
tiis omnium Optimatum
ſuspendentur, in ſepulcrum
conſcientur, & muneri de-
nique dabuntur.

Item: Officio finito, miſ-
ſa peracta, & benedictione fa-
cta cantetur: De te, Virgo Ma-
ria, Salve velalia quædam can-
tilena, prout ſolemnitas diei
poſtulaverit; poſt pro uber-
te annonæ: Domine Rex;
tum pro pace & gratia: Da
pacem; & poſtremo pro a-
nimabus omnium Christiano-
rum & pauperibus: Cle-
mentissime &c.

Hicce omnibus peractis,
domum ſe recipere & per-
nam, cui fuerit, avide guſta-
re, bonamque cereviſiam
Fennicam bibere, me judi-
ce, erit convenientiſſimum.
Ante enim quam ſingula-
rite ſunt peracta hora pri-
ma certe aderit; nam Papa
Romæ officium incipit in-
ter XII & XIII, nec id abſol-
vitur

the for imellom XVIIJ och
XIX (1).

Itm forarbedes mz alle
the i stadhen boo ath alle
gathwr åro rene wthan al-
la dyngio, löffwadhe med
grås strödde och imellan
all hus pa gatwner blom-
stra krantzar fa och hen-
giandelöffqwista hwar som
han wil góra sig sielff hedr
och then hålge hrra hålge
biscop hemmingh, tokin
högtijd skeer aldrig mer i
theras och wora dagar som
nw leffua thet år wthan
twekan ho then helge her-
ran gör hedr her i vårdens
han hedrar wether honom
i hijmerike, wthan
twekan.

Itm wnder moltijd skal
läfas til bordh then hålga
hrrans leffwerne och mira-
cla for alle tha närfstadda
åre och theslikes perfumj
then kosteligaste holladz
öwer all maltijdhen och
thet skal vara en aff pre-

vitur priusquam inter XVIII
& XIX.

Item: Omnes, qui in urbe
habitant, præmonendi sunt,
ut plateas expurgandas, fi-
mo evakuandas, easdemque
frondibus exornandas &
herbis conspergendas cu-
rent; ut inter omnes do-
mos, quæ plateis adjacent,
serta florida & rami fron-
dei suspendantur; prout
quisque sibi ipsi & sancto Do-
mino, sancto Episcopo Hem-
mingo, honorem habere vo-
luerit. Ejusmodi festum ve-
stris & nostris qui jam vi-
vimus, diebus procul du-
bio non redibit: Et qui in
hoc mundo sanctum Domini-
num honore adfecerit, is in
cœlo vicissim ab eo certe
honorabitur.

Item: Inter prandendum,
vita & miracula sancti Do-
mini omnibus, qui præsto
sunt, pro mensa legentur, &
quoad duraverit prandium,
thus præstantissimum ado-
lebitur. Anagnostes erit
unus ex Prælatis Ecclesiæ,
vel minimum Canonicus,
&

latis ecclesie ellir ad minimum canonicus och for honom tw brinnande blos medhan han läs til bordz.

Itm mong blos i wilie haffue for then verdugste hrre och fadr erkebispen mz the andre verdughe fåder stor i edr skön.

Itm for mijn herre rijch-sens forstandr och mene ridder-skapet hooshans her-redömmme sittia om han kommer år och i edr skön.

Itm XII par unge före karla hwarthere en staka i hand om iij alna formolad som skule holla hvar i annars stakes ånde och imellom thom gor sacramentet och skrinit, min hrre och mene rodhet at ingen tränder in oppa thom.

Itm Verdughe fadr och hrrar thet år opkaftat i en god ackth, om i thr aff be-

& ante eum, dum legerit, duæ faces ardebunt.

Item: Quot faces coram Reverendissimo Domino ac Patre Archiepiscopo, ceterisque venerabilibus Patribus adhibenda sint, res erit vestri arbitrii.

Quot itidem faces coram Domino meo Regni Administratore, si advenerit & nobilibus Viris, qui illi adsident, ponni oporteat, vos ipsi judicetis.

Item: Duodecim paria robustorum juvenum, quorum quisque fustem tres cubitos longum & pictum manu geret, & singuli extremitum fustis, quem portat alter tenebunt. Inter hos Dominus meus ceterique Senatores Sacramentum & Scrinium circumferent, ne quid violentiae a plebe commitatur.

Venerabiles Patres ac Domini! haec ipsa bono animo sunt præscripta, ut occasio Vobis detur perpenden-

finne huru then helig hogtidhen tilgå skall, hon skeer i edhr tindr och aldrig mer medan i liffwi, jac veth inghen tingh' edher kan mer felas ån lamporna, Itm om i haffwi icke malara i edhr byy holler bod til reffla eller hiith til stockholm, här är en gansf kostelig hoffsnickare thn beställer mz borgmästaren hrr Erich jensson jach wil gierna góra. hnus gaddh.

dendi, quomodo festum hoc solempne sit celebrandum. Fiet hoc vestra ætate, non redditum, quoad vixeritis. Nihil quidem, ut ego opinor, vobis deerit præter lampadas; forte non habetis pictorem in vestra urbe, arcessatis igitur talem artificem vel Revalia vel Holmia. Est nobis faber lignarius aulicus idemque præstantissimus, quem per Consulem Dn. Ericum Johannis ad vos arcessendum curretis. Ego autem vobis lubentissimus inserviam! Hemmingus Gadd.

- (a) Sicut tota Curiæ Papalis Politica superstitione nititur, & ad lucrum est composita; ita etiam varia admodum sunt Pontificum Romanorum inventa, ad emungendas tam a vivis quam pro demortuis, ingentes pecuniarum summas. Quamobrem inter alia distinctionem fecerunt inter Beatificationem & canonizationem, quarum differentia, ut simpliciter dicamus, in eo potissimum consistebat, quod Beatificatio præcederet, minoris constaret, & paucioribus absolveretur ceremoniis, quam Canonizatio. Temporis autem intervallum, inter utrumque actum intercedens, inserviit expolorandis meritis illius, qui in Canonem Sanctorum adoptaretur.
- (b) BONAVENTURA antequam sacro ordini iniciatus fuit, dictus Johannes Fidaius, natus An. 1222, ob præstantissimas in docendo dotes Doctor Seraphicus nuncupatus. Erat ex Ordine Franciscanorum, eujus Generalis An. 1256 factus est. Pontifex Gregorius X ipsius An. 1272 Cardinalem & Episcopum Albensem constituit. Mortuus Ao. 1274. & a Pontifice Romano Sixto IV in Canonem Sanctorum relatus, Varia a se consignata scripta reliquit.

- (c) LEOPOLDUS filius Marchionis Austriaci Leopoldi Pulcri, Celebris fuit tum propter res in bellis fortiter gestas, tum imprimis quod insigne Monasterium condiderit Neoburgi prope Vicennam in gratiam primo Monachorum Secularium, sed cum eorum vita parum esset probata, his substituit Monachos ex Ordine Augustini. Quod institutum Pontifici adeo placuit, ut Leopoldum appellaverit Filium S. Petri. Aliud adhuc Monasterium deinceps extruendum curavit, Decessit An. 1136 & demum An. 1485 in numerum Sanctorum relatus.
- (d) Inde ab antiquissimis retro temporibus usu receptum fuit, in festis solemnis cereas accendere & circumferre candelas. Unde ISIODORUS: Acoluthi Græce, Latine Ceroferarii dicuntur a deportandis cereis, quando Evangelium legendum est, aut Sacrificium conferendum; tunc enim accenduntur luminaria ab eis & deportantur. Cereæ autem non solum ad pompam sunt adhibitæ, sed peculiares adeo vis ipsis inesse credebatur superstitionis temporibus, ut in quibusunque locis accensæ essent, discederet Diabolus & contremiseret cum omnibus suis ministris. Quod vero institutum false ridet etiam SENECA, cuius isthac scitum est effatum; accendere aliquem lucernas Sabbathis, prohibemus, quoniam nec lumine Dii agent, & ne homines quidem delestantur fuligine.
- (e) Hoc vocabulum videtur synonymous cum *dryg*, quod significat hominem gravem, qui res ludricas in rebus seriis & tales in quibus voluntaria regnat confusio minime ferre potest, quales Galli appellant *Les ames Roides*. Tales etiamnum sunt Fenni nostri, qui ab ipsa natura ad gravitatem formati esse videntur.
- (f) Quid sibi velit corrupta vox *Candataus*, aut quomodo ipsa legi debeat, aliis dispiciendum relinquimus.
- (g) Heic non dissimulat Author, dum ad suæ fidei consortes scribit, quod in exercitio Religionis Romano-Catholicae saepè adhibeantur ingeniosa quedam artificia & quasi præstigia ad fascinando simplicis plebeculae animos.
- (h) Offertorium erat initium missæ fidelium; nam non singulis licitum fuit dona offerre. Hinc ex Concilii Carthaginensis IV Canone 93 non litigantibus, immo nulli penitenti, nulli energumeno vel obfesso, nulli catechumeno offerre olim licitum fuit, sed hi & isti discedere a templo omnes debebant, antequam offerretur.
- (i) Sicut veteri ævo Romani habebantur omnium populorum præstansissimi; ita etiam lingua eorum putabatur aptissima ad DEUM celebrandum. Quare etiam eadem, veluti Sacra, in Sacris Svecanis diu fuit adhibita; quamvis vix Clerici nedum Laici intelligerent,

- quid blatterarent, immo Majores nostri circa Reformationem ex-
gre tulerunt, dogmata Sancta annuntiari lingua ipsorum vernacula.
- (k) Cerevisia Fenniae vulgo Finsk lura per totum regnum nota fuit.
Hæc ipsa non coquebatur, sed ignitis lapidibus in dolium multo
conjectis parabatur.
- (l) Itali distingunt quidem *υρχήσεσγι* diem civilem in XXIV partes
seu horas, sed quas computant ab occasu solis & ad sequentem
usque vesperam continuant.

S. D. G.

